

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:2282

av Krister Hammarbergh (M)

Bodens fästning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Bodens fästning status som ett kulturarv av nationellt intresse.

Motivering

Vikten av att kunna sin historia för att kunna förstå sin egen samtid kan inte underskattas.

År 1901 startade byggandet av Bodens fästning. Det är Sveriges genom tiderna största militära investering, tre gånger större än JAS-budgeten om man skulle räkna om det i dagens penningvärde. Beslutet om en fästning i Boden växte fram i slutet av 1800-talet och fästningen anlades som spärr mot fientliga angrepp och stöd för arméstyrkorna i norr. Fästningen intar en viktig roll inom det svenska försvarets byggnadskonst och har också väckt internationell uppmärksamhet. De samlade anläggningarna har naturligtvis ett militärhistoriskt intresse, men är också ett monument över industrialismens genombrott i Sverige. I och med att moderna kommunikationer som järnvägen började utvecklas så kunde naturresurserna i Norrbotten börja nyttiggöras. Vattenkraften, skogen och de rika järnmalmsfyndigheterna i Malmfälten bidrog starkt till att svensk industri och välfärd kunde börja utvecklas. Tillskapandet av Bodens fästning visar tydligt på hur viktiga dessa resurser ansågs vara.

År 1901 inleddes sprängningsarbetet och 1914 var fästningen klar att tas i bruk och var då världsledande inom befästningskonsten. Under mellankrigstiden och andra världskriget växte försvarsanläggningen ytterligare. Bodens fästning var en av världens tio största militära anläggningar. Förutom de fem fort som bildade ”gördeln” så bestod fästningen av en mängd olika anläggningar. Totalt bestod fort, bunkrar, stormhinder,

skyttevärn, flankbatterier och skansar av 1 200 anläggningar. Som mest bemannades fästningen av 20 000 soldater och var bestyckad med 160 tunga artilleripjäser. Fram till början av 1980-talet så förvarades en stor del av landets guldreserv i fästningen. Den topphemliga fästningen tjänstgjorde som ett ”lås i norr” under två världskrig och det kalla kriget. Förutom de fasta befästningarna fanns i Bodens fästning som mest fem olika regementen. Boden är fortfarande Sveriges största garnisonsstad även om omfattningen idag är mycket mindre.

Bodens fästning är ett av de yngsta kulturarven som Statens fastighetsverk har att förvalta. Sommaren 1998 byggnadsminnesförklarades stora delar av fästningen. Idag finns Rödbergsfortet kvar och fungerar med hjälp av ideella krafter som ett militärt museum: syftet är att synliggöra och förvalta vårt kulturarv om försvarshistoria. Inom det som var Bodens fästning finns idag också ett nybyggt försvarsmuseum som drivs av Bodens kommun på det numera nedlagda artilleriregementet A8:s kasernområde.

Förutom det uppenbara egenvärde som fästningen har som ett kulturhistoriskt minne, så är också fästningen en påminnelse om de prioriteringar som Sverige gjorde som nation vid tiden för industrialismens genombrott.

Även om ideella krafter arbetar hårt för att detta kulturarv inte ska förstöras, så har det haft så pass stor betydelse för svensk 1900-talshistoria att det måste anses som ett nationellt kulturarv – och därmed också med ett nationellt ansvar för dess bevarande.

Krister Hammarbergh (M)